

Home i burret

Text: MIREIA RAMÍREZ PADRÓS I ORIOL PONSATÍ I MURLÀ

Fotografia: Joan Ramírez i Sagarra

Text: Prudenci Bertrana i Compte

1934-35

Original fotogràfic en blanc i negre virat en sèpia amb un text dedicat de Prudenci Bertrana

23 x 14 cm

Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 134.628

Joan Ramirez i Sagarra fou l'autor d'aquesta fotografia cap el 1934-1935. Va neixer el 1895 a Barcelona on va viure fins a la seva mort el 1965. L'any 1920 es va casar amb Mercè Vallhonrat i Guardia amb qui va tenir tres fills I fou el fill petit, en Joan, qui va col.laborar amb el seu pare professionalment i va continuar el seu negoci.

Des del 1932 fins el 1965 va treballar a l'ajuntament de Barcelona com a fotògraf fent reportatges per la premsa. A més a més, el 1934 ja disposava d'un laboratori fotogràfic "professional" propi.

... El burrel és un d'aquells companys de la poltrella, els peus
 dels quals no ha conegut l'assoliment de la terra dels jiansos, pot
 que la intemperie = gelades i estelles = ha fet espòs i suau, com l'home.

El vell és un solitari, més invàlid, com el burrel = un pas més
 donat li ha fet comprar una pota, el burrel = que pelarà l'ofici =
 a manca del guany que li reporta treure uns quants càniers d'
 aigua d'una font, que uns quants manissos han destralat guari
 d'ells. El burrel les té totes per a ell. És la família, l'heute
 l'element, l'automòbil, el company de senyal, l'ocell de la celera,
 i l'única opació del veterà.

Mit regades hemu estat preferible que se l'ingressés tremada als
 la cura. L'hemu donat a l'hospital, l'hemu assistit = ho per hem
 va menjar calent... Veia el que de bell nou, amb els cançons de
 tre les anforas, entre cançons, de l'hemu i l'hemu a uns mesos
 l'hem de cordanyer... El suava, amant li al darrer cordanyer.
 Treuen potes, recullin cançons, menja un plat d'hemuella en
 qualsevol forma. i a la nit dormia a la poltrella prop del com
 peny... Sen bon dia! no conecia per cap mena d'ingressant
 que caldrà ossos. I no en farà d'aquell animal que menja, i no
 que bleisera, amb pens al seu davant? Caldrà menjar la pota
 tal d'estabrir-li una agonia inacceptable. I qui'el menjar?
 No pas ell! Però admetre el lloger un boterí costà l'hemu!

Pau Bernat

1934

Aquesta fotografia va acompanyada d'un text de Prudenci Bertrana dedicat especialment. Formava part d'un projecte artístic que constava de diferents imatges fotogràfiques, segurament una cinquantena. L'autor va anomenar aquest projecte «Homenatge a les lletres catalanes». Tot sembla indicar que el fotògraf va dur a terme aquest treball als anys trenta. El projecte constava de diferents originals en blanc i negre, la majoria virats en to sèpia. Cadascuna d'aquestes imatges anava acompanyada d'un text escrit per diferents intel·lectuals, artistes o escriptors de l'època que tenien amistat i relació amb el fotògraf. Joan Ramírez Vallhonrat, també fotògraf, amb laboratori fotogràfic professional i fill de l'autor, va aconseguir aplegar quinze fotografies originals d'aquesta col·lecció amb els seus respectius texts i les va presentar en una exposició a Barcelona l'any 2000. A la targeta d'invitació a l'exposició explicava el següent: «Només fa 60 anys..., el meu pare Joan Ramírez i Sagarra, aleshores fotògraf de la Generalitat de Catalunya, se li ocorregué mostrar les seves obres artístiques a uns quants amics intel·lectuals i escriptors de l'època amb l'ànim que li dediquessin uns mots. Les tràgiques circumstàncies del 36 varen malmetre aquell recull. N'he pogut recuperar molt poques, només quinze, però serveixi aquesta mostra per valorar aquella iniciativa que també pot suggerir alguna idea als fotògrafs d'avui».

Després d'una recerca exhaustiva, hem localitzat aquestes quinze peces fotogràfiques originals amb els seus texts dedicats. Alguns dels intel·lectuals de l'època que hi van col·laborar són: Josep Maria de Sucre i de Grau (Barcelona, 1886-1969), intel·lectual, poeta i pintor; Agustí Esclasans i Folch (Barcelona, 1895-1967), escriptor; Lluís Capdevila i Villalonga (Barcelona, 1895-Andorra la Vella, 1980), escriptor, dramaturg i periodista; Miquel Llor i Forcada (Barcelona, 1894-1966), novel·lista; Apel·les Mestres i Oñós (Barcelona, 1854-1936), dibuixant, músic i escriptor; Marià Manent i Cisa (Barcelona, 1898-1988), poeta, prosista i crític literari; Joaquim Ruyra i Oms (Girona, 1858-Barcelona, 1939), escriptor; Prudenci Bertrana (Tordera, 1867-Barcelona, 1941), escriptor; Josep Maria Francès i Ladrón (Lleida, 1891-Mèxic, 1966), escriptor; Maria Verger i Ventayol (Alcúdia, Mallorca 1892-Madrid, 1983), escriptora i poetessa; Octavi Saltor i Soler (Barcelona, 1902-1982), escriptor, advocat i polític; Tomàs Roig i Llop (Barcelona, 1902-1987), escriptor.

Joan Ramírez Vallhonrat, retrat de Joan Ramírez Sagarra, c. 1958. Fons Família Ramírez Vallhonrat.

Invitació a l'exposició fotogràfica «Petit homenatge a les lletres catalanes 1930-1936», organitzada pel fill (Joan Ramírez Vallhonrat) del promotor d'aquesta iniciativa, Joan Ramírez Sagarra. Fons Família Ramírez Vallhonrat.

L'OBSCURITAT DEL PENSAMENT FETA PARAULA

Oriol Ponsatí i Murlà

L'any 1907, Prudenci Bertrana (1867-1941) va publicar el seu primer llibre de contes, *Crisàlides*. Una de les peces més reeixides d'aquest recull és la narració «Un retrat», en què es descriuen de manera pràcticament cinematogràfica els obstacles que ha de salvar un fotògraf ambulant per retratar, abans de quedar-se sense claror natural, un infantó acabat de morir. En el moment en què Bertrana va escriure aquesta narració, la fotografia mortuòria tot just començava a substituir el retrat fet a mà, el gènere pictòric que més cultivava, al mateix recull de contes, el pintor Alonso de Guzmán. No és gens estrany que sigui el gènere del retrat fúnebre per on la fotografia iniciï la seva expansió. Ja se sap que qui es mou no surt a la foto; i els difunts tenen la virtut fotogràfica de no moure's gens ni mica. El 1907 Bertrana era un escriptor que tot just s'obria pas. L'any anterior havia publicat *Josafat* i, aquell mateix any, veuria la llum la seva segona novel·la, *Nàufrags*. Vivia, encara, a Girona i tenia per davant tota una carrera d'escriptor.

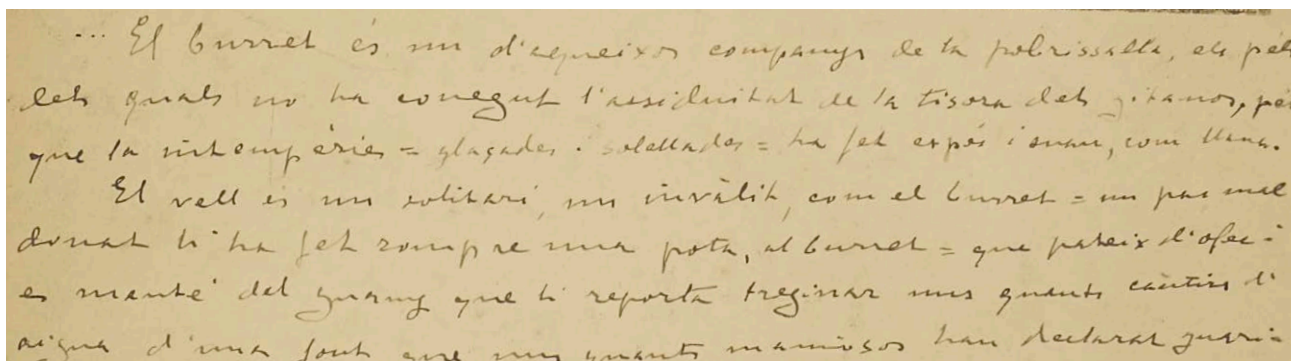
Disset anys més tard (1924) un nou relat, «Atzars d'un aprenentatge», torna a prendre com a argument les vicissituds d'un fotògraf, en aquest cas, aficionat, que no sap com explicar-se un detall sorprenent a la imatge revelada del retrat que ha fet a la seva estimada.

I, finalment, deu anys més tard (1934) trobem aquesta descripció literària, fins ara inèdita, de la fotografia d'un burret agonitzant i del seu amo que se'l contempla, encaparrat. Els vint-i-set anys que separen el primer i el darrer text (1907-1934) representen també la distància que separa un autor novell d'un escriptor plenament consolidat. I reflecteixen l'evolució d'una pràctica, la de la fotografia, que havia passat de les beceroles a la plena normalització.

El text manuscrit que Bertrana escriu per acompanyar la fotografia de Joan Ramírez i Sagarra és incorporat pel fotògraf en una nova fotografia que inclou tant la imatge de la imatge com la imatge del text. Bertrana sap, doncs, que el lector el llegirà amb la imatge al davant. No opera, per tant, com és tan habitual en ell utilitzant la ploma com si fos un pinzell —o, en aquest cas, una màquina fotogràfica— amb la intenció de fixar-nos, literàriament, una imatge inoblidable a la retina. La imatge ja la tenim al davant i, per tant, el propòsit de Bertrana és tot un altre. Primer ens presenta breument el burret; després, el vell que el contempla, desconsolat, i ens esbossa la relació que mantenen l'home i l'animal. Al llarg dels dos primers paràgrafs és un observador extern a la fotografia qui parla. Però, subtilment, tot el tercer paràgraf, el més llarg, Bertrana el focalitza en el vell, en els seus records i evocacions de la vida viscuda al costat de l'animal i en la inquietud que li genera contemplar-lo en aquell estat. El text de Bertrana, d'aquesta manera, omple l'ampli espai negre de la part superior de la fotografia, ocupat per les opaques cavil·lacions del pobre home. Un home de qui amb prou feines arribem a veure la meitat del rostre i que la fotografia ens revela capbaix i introspectiu. Tota la pena muda que s'insinua en la imatge Bertrana la converteix en paraules.

Si és cert, a vegades, que una imatge val més que mil paraules, no és pas gens de lamentar, en aquest cas, que Bertrana hagi posat paraules a la imatge i hagi fet parlar el protagonista anònim de la fotografia de Ramírez i Sagarra.

Prudenci Bertrana i Compte, *Home i burret*, 1934-35 (detall). Museu d'Art de Girona. Núm. reg. 134.628.

Transcripció del text de Prudenci Bertrana a càrrec d'Oriol Ponsatí i Laia Regincós.
Home i Burret. Març de 1934:

El burret és un d'aqueixos companys de la pobrissalla, els pèls dels quals no han conegut l'assiduitat de la tisora dels gitans, pel que la intempèrie — glaçades i solellades — ha fet espès i suau, com llana.

El vell és un solitari, un invàlid, com el burret — un pas mal donat li ha fet rompre una pota, al burret — que pateix d'ofec i es manté del guany que li reporta traginar uns quants càntirs d'aigua d'una font, que uns quants maniosos han declarat guaridora. El burret lisiat ho és tot per a ell. És la família, l'establiment, l'automòbil, el company de senectut, l'escalf de la cabana, i l'única afecció del veterà.

Mil vegades hauria estat preferible que se l'hagués trencada ell, la cama. L'haurien dut a l'hospital, l'haurien assistit — de pas hauria menjat calent... Veia el ruc, de bell nou, amb els càntirs dintre les àmfores, entre ramatges de llenrisca i tapats amb unes fulles de castanyer... Ell suava, anant-li al darrera coixejant. Trucava portes, recollia cèntims, menjava un plat d'escudella en qualsevol taverna i a la nit dormia a la pallissa prop del company... Ara, bon Déu! no coneixia pas cap mena d'aiguacuit que soldés ossos. ¿Què en faria d'aquell animaló manyac, invàlid, que bleixava amb pena al seu davant? Caldria matar-lo, per tal d'estalviar-li una agonía inacabable. I qui el mataria? No pas ell! Però àdhuc llogar un botxi costa diners!